— Як будеш слухняна, то бозя принесе тобі під ялинку лялю, що заплющує оченята, коли йде спати.

Ляля та вже два дні дожидала різдва у шафі, але дівчатко не знало про це й було слухняне. Дівчинці минуло ледве п'ять років. Велика ляля, така велика, як вона сама, зовсім збила її з пантелику. Дівчинка стрибала, плескала в долоні, обіймала всіх, а очі блищали, як скло на сонці.

Це звалося щастям: п'ять літ і ляля, що заплющувала оченята, як ішла спати.

Потім їй стало вже чотирнадцять. Ходила до третього класу гімназії і пильно стежила, щоб завжди мати гарненько зачесану голівку. Мама обіцяла доні за добрий поступ у науці рожеву шовкову сукенку. Доня вчилась пильно, і мама мусила дотримати слова.

Мама застала доню проти дзеркала в новій рожевій сукенці з червоними плямами на личку.

— Боже! Таж вона має гарячку! — перелякано вигукнула мама. — Маріє, стеліть постіль — дитина хвора!

Дитина заплющила очі й не обзивалася. Дозволила зняти з себе черевики.

— Боже, вона непритомна! — заголосила мати. — Маріє, скидайте з неї сукенку!

Тоді доня розплющила оченята:

— Обережно, Маріє-любко, бо це ж шовкова сукенка!

І це було щастя: чотирнадцять літ і рожева шовкова сукенка.

У сімнадцять літ стала вередлива. Батько гадав, що це нерви, стара пестунка Марія називала це "натурою", а мама думала, що це настрої сімнадцятиліття.

І це справді були настрої сімнадцятиліття. Доня закохалася.

Чи не забагато це сказано?

Та ні! Бо коли хочеться когось щодня бачити, коли буває так сумно на серці, що аж сльози навертаються на очі, бо хтось проходить повз тебе, навіть не посміхнувшись, то це має означати, що доня таки справді закохана.

А за цим щоразу виникали нові сердечні турботи. А чи буде він на іменинах подруги, чи, може, не буде? А як буде (скажімо, що певно буде!), то чи буде танцювати з нею, чи з галасливою Дорою?

Він був на іменинах (сімнадцятилітні мають інколи протекцію в долі!), але… що з того, коли майже всі танці прогуляв з тією… з Дорою! Зате, коли треба було йти додому, він пішов з нею. Прощаючись біля брами, сказав те, що звичайно кажуть у таких випадках:

— Цей вечір найщасливіший у моїм житті…

Доня мала тільки сімнадцять літ і не знала, що у подібних випадках звичайно так кажуть, і тому з надміру почуттів до ранку не могла заснути.

Це теж було щастя: сімнадцять літ і слова, що їх звичайно в таких випадках кажуть.

Вона одружилася з тим, що його так дуже любила. Це був ще один доказ того, що доля дивилася на неї ласкавим оком. Потім все сталося, як вона собі цього в мріях бажала. Цілком так: рожеві місяці закоханості в свого нареченого заступили медові місяці шлюбу. На жаль, тільки місяці… Бо несповна за рік по її одруженню відчула себе якось дивно самотньою.

Згодом звідкись взялася туга за дитиною. Бажання це прийшло саме вчасно. Незабаром почуття самотності поступилося перед почуттям ніжного страху.

У безсонні, тривожні, сповнені солодкого чекання ночі думала: "Дитина — то найбільше щастя, про яке тільки можна мріяти… Молодість, врода, кохання чоловіка — все це з часом минає, а дитина росте… Це щастя, яке переростає нас самих…"

Коли лікар подав їй рожеву подушку, а в ній маленьке червонясте личко, вона всміхнулася крізь сльози, щаслива, як ніколи.

Це було найбільше щастя: рожева подушка, а в ній — маленьке червонясте личко.

Пройшло ще кільканадцять років. Кажемо — "пройшло", хоч насправді ті роки не йшли, а лізли. Були дуже важкі. Їй принесли вони ще трьох дітей.

Неділя пополудні. Він, чоловік, сидить при не прибранім ще столі, читає ілюстрований журнал. Вона доїдає остачу від обіду. Нарешті може й вона попоїсти. У так званій дитячій кімнаті — галас, сміх, плач, регіт, вигуки…

"Господи, дай силу витримати… Адже це день у день!"

Кличе до себе служницю, дає їй гроші за "вихідне" в неділю. Набагато більше, ніж належить. Окремо дає гроші для неї і дітей на пополудневий театр, кіно, каруселі, ах! — на що самі схочуть, аби тільки забрала їх на кілька годин з дому. Одне пополудні не чути їх галасу. Одне-однісіньке пополудні на тиждень мати для себе. Виключно для себе...

Вони обоє залишаються самі. Колись вони інакше зустрічали таке сам на сам. Та ба! — це було колись. Тепер вона чекає, аж і він кудись піде. Обоє вони вже не почувають обов'язку ховати свою нудьгу.

— Ти не йдеш сьогодні до клубу? — питає нервово.

Він і далі ще є добрим чоловіком і розуміє, що їй теж має належати одне пополудні на тиждень, тому каже:

— Треба буде піти...

— Іди... іди, — радить надто поспішно.

Нарешті — сама. Втомлена, падає на канапу. Нарешті — спокій.

Тепер її єдине щастя: раз на тиждень пополудні лишатися самою й мати спокій...

Вона лежить на старосвітській канапі (родинна пам'ятка!) без волі і якого-небудь руху думки, насичуючись єдиним своїм щастям — спокоєм. Їй навіть на думку не спадає, що за мрячними від темно-лілового візерунка стінами її дому може бути інше, народжене бурею і сонцем, щастя. Але вона не може знати цього, бо її погляд не сягає далі лілових рож на стінах цієї затхлої кімнати.

1932